

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – försök till våldtäkt mot barn

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

CN

Ombud och offentlig försvarare: advokaten KSG

Överklagade avgörandet

Svea hovrätts dom den 18 juni 2025 i mål B 3231-25

Yrkanden

Jag yrkar att CN ska dömas även för fyra fall av försök till våldtäkt mot barn till en strängare påföljd än vad hovrätten bestämt.

Frågan i målet

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör om den som endast är oaktsam beträffande omständigheten att målsäganden är under femton respektive arton år (6 kap. 13 § brottsbalken) kan dömas för försök till sådana sexualbrott mot barn som är kriminaliserade enligt 6 kap. 15 § brottsbalken.

Jag föreslår att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett beträffande gärningarna och att CN varit oaktsam i förhållande till att målsäganden var under femton år.

Bakgrund

CN har av hovrätten dömts bland annat för två fall av våldtäkt mot barn under tidsperioden den 27 juni – den 20 augusti 2024 mot målsäganden som var fjorton år vid tiden för gärningarna. Hovrätten har funnit det utrett att CN inte

haft uppsåt till men att han varit oaktsam i förhållande till att målsäganden var under femton år vid tiden för gärningarna (6 kap. 13 § brottsbalken).

Hovrätten har, såvitt nu är ifråga, funnit det styrkt att CN via chatt vid sammanlagt sex tillfällen under tidsperioden den 27 juni – den 20 augusti 2024 förmått alternativt försökt förmå målsäganden, som var fjorton år, att penetrera sig själv vaginalt med fingrar och/eller föremål, dokumentera gärningarna och skicka filmen/bilderna till honom. Samtliga gärningar skedde mot betalning eller löfte om betalning. Enligt hovrätten förelåg beträffande försöksbrotten fara för brottens fullbordan eller att sådan fara varit utesluten endast till följd av tillfälliga omständigheter.

Hovrätten har dock ogillat åtalerna om fyra fall av försök till våldtäkt mot barn på den grunden att det enligt hovrätten krävs uppsåt i förhållande till att målsäganden är under femton år för att döma för försöksbrott.

Påföljden har, med beaktande av CNs höga ålder, bestämts till fängelse i tre år.

Grunderna för min inställning

Den som, med ett barn under femton år, genomför ett vaginalt, analt eller oralt samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst tre och högst sex år. Detsamma gäller den som på ett otillbörligt sätt förmår barnet att företa eller tåla en sådan handling (6 kap. 4 § första stycket brottsbalken i dess lydelse efter den 1 augusti 2022).

Ansvar för våldtäkt mot barn förutsätter enligt 1 kap. 2 § brottsbalken att de objektiva rekvisiten enligt straffbestämmelsen är täckta av uppsåt. I förhållande till att målsäganden är under femton år är det dock tillräckligt för ansvar att gärningspersonen varit omedvetet oaktsam i förhållande till denna omständighet (6 kap. 13 § brottsbalken).

Försök till våldtäkt mot barn är kriminaliserat genom 6 kap. 15 § brottsbalken.

Det finns i doktrinen olika uppfattningar om det för ansvar för försök till sexualbrott mot barn krävs uppsåt i förhållande till målsägandens ålder.

Susanne Wennberg uttalar angående frågan bl.a. följande (Wennberg, *Försök till brott*. 2 uppl. Stockholm 2010, s. 244).

”För sexualbrotten finns ett särskilt stadgande i 6:13 BrB avseende sexualbrott som begås mot en person under viss ålder. I detta stadgande förklaras att även den som inte insåg (eller uppfyller ett likgiltighetsuppsåt) men som hade *skälig anledning anta* att den andra personen inte hade uppnått åldern kan fällas till ansvar. Det torde innebära att gärningsmannen även kan fällas till ansvar för försök till våldtäkt mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn, om han påbörjat utförandet av sådant brott och uppfyllt uppsåtskravet

beträffande själva försökshandlingen men varit culpös i förhållande till barnets ålder.”

Petter Asp menar, med stöd av rättsfallet NJA 2016 s. 746 och att försöksbrott som huvudregel kräver uppsåt, att det för ansvar för försök till sexualbrott mot barn måste krävas att målsägandens ålder (under femton respektive arton år) är täckt av gärningspersonens uppsåt. (Asp, De osjälvständiga brottsformerna [2024, JUNO] s. 67 ff.)

Asp uttalar därvid bl.a. att det som tidigare anförts i doktrinen (Wennberg, a.a. s. 244) om ansvar för försök till sexualbrott mot barn där den tilltalade endast varit oaktsam i förhållande till barnets ålder kan ifrågasättas. Vidare att även om lagtexten kan tolkas på detta sätt torde det strida mot Högsta domstolens uttalade princip i NJA 2016 s. 746 om att försök till oaktsamma brott inte är straffbara. Vidare att det visserligen är skillnad på brott där oaktsamhet generellt är straffbelagt och brott med blandade skuldrekvisit där oaktsamhet är tillräckligt för endast viss del av gärningen. Enligt Asp finns det dock inte skäl att göra någon principiell skillnad mellan de två olika brottstyperna då den tilltalade i båda fallen är oaktsam, i vart fall i någon del, till att han begår den i brottsbeskrivningen kriminaliserade gärningen. (Asp, a.a. s. 67 ff.)

I NJA 2016 s. 746 (som bland annat gällde åtal för försök till otillåten avfallstransport) uttalar Högsta domstolen bl.a. följande (p. 23).

Försök kännetecknas, i likhet med förberedelse och stämpling till brott, inte bara av vad man gör utan också – och framför allt – av vad man har uppsåt till att göra. En allmän straffrättslig princip är att försök förutsätter uppsåt till ett fullbordat brott. (...)

Då det enligt Högsta domstolen inte var visat annat än att den tilltalade endast varit oaktsam i förhållande till att godset utgjorde farligt avfall och omfattades av exportförbud var enligt domstolen ansvar för försök till otillåten avfallstransport utesluten.

Min bedömning

Hovrätten har beträffande åtalen för försök till våldtäkt mot barn uttalat bl.a. följande (domen s. 8 f.).

När det gäller händelsen den 8 augusti 2024 – där åklagaren stöder åtalet på att texten i chatten antyder att det har skickats en bild – ska framhållas att det inte har påträffats någon bild. Vidare framgår av förhöret med målsäganden att hon inte utesluter att hon endast skickade en bild på någon annan person som hon hittade med google. Med hänsyn till detta och då det inte heller i övrigt finns någon bevisning som styrker att målsäganden har förmått företa någon sexuell handling kan straffansvar för fullbordat brott inte komma i fråga. Däremot är det genom chatt-utskriften ställt utom rimligt tvivel att CN vid detta tillfälle har försökt förmå målsäganden att föra in ett finger i

underlivet. Vidare ger utredningen, inte minst chatten men även målsägandens uppgifter, stöd för att CN vid tre ytterligare tillfällen – den 28 juni, den 5 juli och den 15 juli – har uppmanat målsäganden att penetrera sig själv i underlivet med fingrar eller föremål samt filma eller fotografera detta och skicka honom bildmaterialet. Utredningen ger i dessa delar dock inte tillräckligt stöd för att målsäganden har hörsammat begäran i något av dessa fall.

Av skäl som anges ovan skulle de fyra försöken från CNs sida att förmå målsäganden att föra in fingrar eller föremål i underlivet, om de hade fullbordats, ha varit att bedöma som våldtäkt mot barn. Fara för vart och ett av brottens fullbordan har förelegat eller varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. Som redovisas ovan har CN varit i vart fall omedvetet oaktsam i förhållande till att målsäganden inte hade fyllt femton år, men utredningen ger inte stöd för att han har haft uppsåt till den omständigheten. Enligt hovrättens bedömning fordras det emellertid uppsåt för försöksansvar, medan straffansvar för försöksbrott inte kan förekomma vid oaktsamhet (se NJA 2016 s. 746; Bäcklund m.fl., Brottsbalken [1 juli. 2024, Version 25, JUNO], kommentaren till 23 kap. § 1 och Asp, De osjälvtäckta brottsformerna [2021, Version 1, JUNO], s. 67 ff.). Åtalet för försöksbrott ska därför avslås i sin helhet.

Jag instämmer i hovrättens bedömning angående vad som är bevisat beträffande gärningarna och att fara för brottens fullbordan förelegat eller varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter samt att CN inte haft uppsåt till men varit oaktsam i förhållande till att målsäganden var under femton år vid tiden för gärningarna. Jag instämmer dock inte i uppfattningen att det för ansvar för försök till våldtäkt mot barn måste krävas att gärningspersonen har uppsåt i förhållande till barnets ålder och vill angående detta anföra följande.

För ansvar för våldtäkt mot barn är det tillräckligt att samlag m.m. genomförs med ett barn som är under femton år. Lagstiftningen bygger på att barn under femton år ska ha en ovillkorlig rätt att inte utsättas för sexuella kränkningar och att barnet därför inte kan samtycka till sexuella handlingar före femton års ålder. För att ytterligare skydda barn under femton år från att utsättas för sexuella handlingar har lagstiftaren genom 6 kap. 13 § brottbalken infört en mycket långtgående undersökningsplikt för den som har för avsikt att genomföra samlag m.m. med en ung person. Denna undersökningsplikt innebär att gärningspersonen inte kan förhålla sig omedvetet oaktsam och skylla på att hen inte förstod eller inte borde ha förstått att den presumptive sexpartnern var för ung för att samtycka till sex. Om domstolen kommer fram till att gärningspersonen varit omedvetet oaktsam döms han eller hon fullt ut för det uppsåtliga brottet, i detta fall våldtäkt mot barn, enligt samma straffskala som för den som haft alla former av uppsåt i förhållande till barnets ålder. Detta gäller även för de grova brotten.

Själva konstruktionen med 6 kap. 13 § brottsbalken kan därför inte jämföras med gärningar som annars är kriminaliserade när de begås av oaktsamhet, för vilka det i många fall finns en lägre straffskala än för de uppsåtliga brotten och som domstolarna generellt sett ser mindre allvarligt på.

Petter Asps resonemang (a.a. s. 70) om ”att skälen för ett försöksansvar synes vara mycket svaga när gärningsmannen varken har gjort något som innefattar straffrättslig skada enligt rättssystemet eller haft uppsåt att göra något sådant” kan möjligen ha bäring på ett generellt plan när det gäller ansvar för försök till oaktsamhetsbrott, men inte när det gäller försök till sexualbrott mot barn där gärningspersonen förhållit sig omedvetet oaktsam i förhållande till barnets ålder. Det måste framhållas att de gärningar som i detta fall innefattas i åtalet för försök till våldtäkt mot barn även torde utgöra försök till utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och (fullbordat) sexuellt ofredande mot barn, vilket ytterligare belyser det straffvärda i själva handlandet.

Mot bakgrund av att kriminaliseringen av sexualbrott mot barn är en mycket långtgående skyddslagstiftning till förmån för det enskilda barnet bör den straffrättsliga princip som Högsta domstolen slagit fast genom NJA 2016 s. 746 inte få det genomslag beträffande försök till sexualbrott mot barn som Petter Asp gör gällande och som hovrättens dom ger uttryck för. Det måste framhållas att avgörandet inte ens är omnämnt i senare förarbeten på sexualbrottens område (se prop. 2018/19: 157 och prop. 2021/22:231) vilket enligt min uppfattning talar för att lagstiftaren inte sett rättsfallet som något problem.

Det är således min uppfattning att CN ska dömas även för fyra fall av försök till våldtäkt mot barn till ett längre fängelsestraff än vad hovrätten bestämt.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum har i yttrande till riksåklagaren om att domen bör överklagas anfört bl.a. följande.

I NJA 2016 s. 746 fann HD att försök till oaktsamma brott inte är straffbara. Gärningen i det aktuella avgörandet var emellertid ett rent oaktsamhetsbrott och med helt annat skyddsintresse. Sexualbrott mot barn, t.ex. våldtäkt mot barn innehåller blandade skuldrekvisit där endast en del av gärningen inte har något uppsåtskrav. Tecken finns på att praxis i tiden efter avgörandet spretar.

I doktrinen framkommer vidare delade meningar om straffansvar vid försök till våldtäkt mot barn där den tilltalade varit oaktsam till barnets ålder (Asp 2021 resp. Wennberg 2010). Asps alster skrevs efter och i ljuset av HD:s dom.

Konsekvensen av hovrättens tillämpning av lagen är att barnen får ett försämrat straffrättsligt skydd för aktuella gärningar. Det hade varit straffbart att begå motsvarande gärning mot en vuxen eftersom dessa brott saknar ett åldersrekvisit. Detta kan inte ha varit lagstiftarens avsikt.

I aktuellt fall hade det inte heller varit möjligt att åtala för försök till våldtäkt eftersom frivillighet förelegat då målsäganden erbjudit sig att utföra gärningen mot ersättning.

Det bör även framhållas att Utvecklingscentrum, som har till uppgift att bevaka rättsområdet, kan konstatera att frågan under senare tid lyfts till ämnesspecialisten för brott mot barn och Utvecklingscentrum av operativa åklagare mot bakgrund av den nya hovrättspraxis som bildats. Frågan får betydelse vid åtal för alla typer av brott mot barn där ett oaktsamhetrekvisit i förhållande till åldern ingår.

Jag instämmer i Utvecklingscentrums uppfattning om att det behövs vägledning i frågan om sexualbrott mot barn är kriminaliserade på försöksstadiet även med tillämpning av 6 kap. 13 § brottsbalken. Det är därför av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt överklagande.

Målet som sådant är renodlat och om ett partiellt prövningstillstånd meddelas behöver någon bevisning inte åberopas och målet kan avgöras på handlingarna.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till:

Utvecklingscentrum

Norrorts åklagarkammare i Stockholm (AM-124249-24)

Kammaråklagaren Emelie Hammar